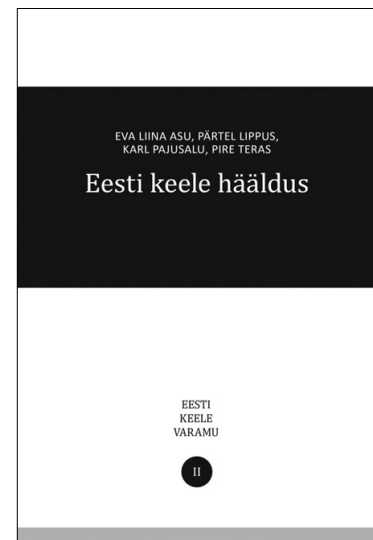

**Eesti keele hääldus. Eva Liina Asu,
Pärtel Lippus, Karl Pajusalu, Pire Teras.
Eesti keele varamu, 2. Tartu Ülikooli
Kirjastus 2016, 288 lk**

„Eesti keele hääldus” on „Eesti keele varamu” sarja teine raamat, mis ilmus aastal 2016. „Eesti keele varamu” on raamatusari, mis toob eesti keelest huvituvale lugejale kaheksa monograafiat, kus tutvustatakse eesti keele ehitust ja kasutust. „Eesti keele hääldus” on kauaoodatud raamat eesti keele foneetikast, osalt puudutab raamat ka fonoloogiat. Raamatu eesmärk on anda võimalikult ülevaatlik pilt eesti keele hääldusest ja selle uurimisloost. „Eesti keele häälduse” autorid on Tartu ülikooli teadlased Eva Liina Asu, Pärtel Lippus, Karl Pajusalu ja Pire Teras. Raamat on mõeldud eelkõige eesti keelt õppivale üliõpilasele, eeldades mõningaid eelteadmisi eesti keele foneetikast. Samas võivad raamatust leida palju põnevat teisedki lugejad ja keelekasutajad, sest autorid on üritanud vältida süvateadmisi nõudvaid üksikasju.

„Eesti keele häälduse” ilmumise ajaks oli viimase foneetikaalase raamatu ilmumisest möödunud kaheksa aastat. Arvo Eegi „Eesti keele foneetika I” (2008) käsitles peamiselt eesti keele vokaale. Teine osa pidi tulema kaashäälikutest ning kolmas sõna- ja lauseprosoodiast. Kui filoloogiadoktor ja teenakas uurija lahkus aastal 2009, jäid järjed tulemata. „Eesti keele hääldus” on eriline, kuna käsitleb kõiki neid teemasid kokkuvõtlikult kuues peatükis.

Sissejuhatavas peatükis kirjeldab Karl Pajusalu lühidalt eesti keele häälduse erijoonte kujunemist, tüpoloogilist kuuluvust ja selle peamisi mõjutajaid. Teises ja kolmandas peatükis annab Pire Teras ülevaate eesti keele vokaalide ja konsonantide põhijoontest – nende akustikast, tajumisest ja varieerumisest. Neljandas peatükis käsitleb Pärtel Lippus sõnaprosoodiat ehk häälikuüleseid nähtuseid, nagu rõhk, rütm, kestus ja välde ning neid mõjutavaid tegureid. Viiendas peatükis kirjeldab Eva Liina Asu intonatsiooni uurimist, funktsioone, tajumist ja varieerumist.

Kuuendas peatükis esitab Pire Teras tagasivaate eesti keele foneetika uurimislukku, analüüsidest allikaid alates 17. sajandist ning jõudes välja tänapäevani. Selles samas peatükis vaatleb Karl Pajusalu eesti keele fonoloogia uurimist Eestis ja meetodite moderniseerumist.

Tihti parandame me teiste keelekasutust või mõtiskleme selle üle, kuidas oleks parem end väljendada või kuidas on õige sõnu hääldada. Igapäevast keelekasutust uurivad raamatu autorid on aga seisukohal, et keel on see, mis juhtub siis, kui me ei püüa püüdlikult norme järgida. Nii pole ka see raamat normeeriv, vaid kirjeldab seda, kuidas me tegelikult räägime.

Raamat annab võimaluse vaadata igapäevase keelekasutuse põnevaid nüansse keeleteadlase pilgu läbi ja pakub vastuseid erinevatele põnevatele küsimustele. Näiteks, kui varieeruv on eesti keel? Kas *õ* on ainult eesti keelele omane? Miks sõnades *tere* või *pähe* võib sõnalõpuline *e* vahel muutuda *ä*-ks? Mida, kus ja kuidas me palataliseerime? Kas sõnades *kaua* või *saia* on ainult neli häälikut või võib neist leida siirdehääliku *w* või *j*? Mitu vädet siis on eesti keeles või räägime me hoopis toonikeelt? Miks küsilausest hääli tõuseb ja kas see on üldse tavaline? Millega üldse tegelevad Tartu ja Tallinna foneetikud? „Eesti keele häälduse” teemakäsitus on küll väga lai, kuid raamat on loogiliselt üles ehitatud ega ole laialivalguv ning pakub hulgaliselt avastamist ja mõtteainet eesti keele hääldusest.

Anton Malmi

OK